

O carte de la începuturile arheologiei moderne românești

Radu-Alexandru DRAGOMAN*

Abstract: *This text is a reflection on a book about the Iron Age in Picenum, Italy, published in Italian in 1929 by Vladimir Dumitrescu, one of the founders of modern Romanian archeology. To write about the past material cultures of regions far away from the country in which the author lives and works is a common practice in some archeological research traditions, such as those of the West (and not only), but it is a non-existent practice in Romania. In this context and beyond the intentions of the author, Vl. Dumitrescu's book is relevant to the present due to its potential of setting the basis of an archaeological research tradition that is not only national but also universal, an archaeology traversed by a curiosity and an astonishment truly anthropological in nature.*

Rezumat: Textul de față este o reflecție pe marginea unei cărți publicate în limba italiană, în 1929, de Vladimir Dumitrescu, unul dintre fondatorii arheologiei moderne românești, având ca subiect epoca fierului din regiunea Picenum, Italia. A scrie despre cultura materială din trecutul unor regiuni îndepărtate, din afara țării în care autorul trăiește și lucrează, este un fapt comun în unele tradiții de cercetare arheologică, cum sunt cele din Occident (și nu numai), dar este o practică inexistentă în România. În acest context, dincolo de intențiile autorului ei, cartea lui Vl. Dumitrescu își dezvăluie adevărata relevanță pentru prezent – aceea de a construi o tradiție de cercetare arheologică care să nu fie doar națională, ci și universală, o arheologie străbătută de o curiozitate și o uimire cu adevărat antropologice.

Keywords: *history of archaeology; book; Vladimir Dumitrescu; Romania.*

Cuvinte-cheie: *istoria arheologiei; carte; Vladimir Dumitrescu; România.*

În anul 1929, la tipografia ziarului *Universul* din București, apărea în limba italiană o lucrare dedicată epocii fierului din Picenum, Italia (fig. 1), semnată de un arheolog român, Vladimir Dumitrescu, fost elev al lui Vasile Pârvan, și cunoscut astăzi ca unul dintre fondatorii arheologiei moderne românești (Vl. Dumitrescu 1929). În fapt, volumul reprezenta lucrarea de doctorat a autorului, rezultată în urma studiilor efectuate la Roma între anii 1926 și 1928, la Academia di Romania, o instituție înființată cu puțin timp înainte, în 1920, la inițiativa lui Vasile Pârvan și a lui Nicolae Iorga. Doctoratul fusese susținut după întoarcerea din Italia, în 1928, în cadrul Universității din București, primind nu doar distincția *Magna cum laude*, ci și premiul „Vasile Pârvan” al Asociației Academice „Vasile Pârvan” a foștilor membri ai Școlii Române de la Roma.

Volumul se pare că a fost foarte apreciat (vezi Vl. Dumitrescu 1993, p. 86). Spre exemplu, într-o recenzie publicată în 1930 în *Revue des Études Anciennes*, Albert Grenier scria că:

„L'excellence de la documentation et la sûreté de la méthode font honneur non seulement à l'auteur lui-même, mais à l'École roumaine de Rome, où a été fait le travail, et au maître, à la mémoire de qui il est dédié : Vasile Pârvan.” (A. Grenier 1932, p. 196)

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, București; al_dragoman@yahoo.com.

În contrast cu aceste aprecieri interbelice, în perioada comunistă lucrarea lui Vl. Dumitrescu a fost dată uitării, nefiind menționată în istoriile oficiale ale Muzeului Național de Antichități/Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” (vezi C.C. Petolescu 1984), unde autorul cărții fusese director (1935-1945), și, succesiv, șeful mai multor secții (1965-1973). În schimb, în textele referitoare la activitatea științifică a lui Vl. Dumitrescu, precum propriile memorii (Vl. Dumitrescu 1993, p. 78, 82, 86), în necrologuri și în texte *in memoriam* (e.g. M. Petrescu-Dâmbovița 1992, p. 231; S. Marinescu-Bîlcu 2002, p. 7), lucrarea apare ca una dintre expresiile unei pasiuni de o viață și ale unei cariere de excepție.

Inevitabil, cu trecerea timpului și schimbările produse în cadrul disciplinei, lucrarea de doctorat a lui Vl. Dumitrescu a ajuns în zilele noastre să fie considerată de domeniul trecutului, un episod relevant din biografia autorului, un titlu din istoricul cercetării epocii fierului din Picenum, un obiect-memorie de la începuturile arheologiei moderne românești și cam atât. Volumul nu pare a fi perceput ca un episod important din istoria arheologiei românești și, cu atât mai puțin, un subiect de reflecție pentru prezent. Or, în ciuda faptului că este depășită ca nivel de documentare și de interpretare, lucrarea semnată de Vl. Dumitrescu continuă să fie din punctul meu de vedere de o mare actualitate.

Aspectul asupra căruia doresc să atrag atenția în rândurile de față este faptul că un arheolog român scrie despre cultura materială a unei regiuni aflate într-o țară îndepărtată, din Occident, fără vreo legătură cu trecutul regiunilor din componența României. Așa cum arată Albert Grenier,

„M. Dumitrescu étudie le Picenum en lui-même et pour lui-même. Il le prend à l'âge du fer, du IXe au IVe siècle, parce que auparavant les documents font à peu près entièrement défaut et, qu'après l'invasion gauloise, la province deviant en partie celtique, au Nord, et grecque, puis bientôt romaine, pour le reste. Il a le grand mérite d'avoir apporté lumière et ordre dans cette protohistoire.” (A. Grenier 1930, p. 194)

Din acest punct de vedere, lucrarea lui Vl. Dumitrescu pare a fi o raritate, găsindu-și un corespondent doar în volumul redactat în 1932, la Roma, de soția sa, Hortensia Dumitrescu, la rândul ei arheolog, și dedicat epocii bronzului din Picenum (H. Dumitrescu 1932) – ambele republicate în 2010, în Italia (fig. 2). Este adevărat că în perioada interbelică întâlnim texte ale unor arheologi români referitoare la descoperiri din alte țări, cum este, de exemplu, articolul unui alt fondator al arheologiei moderne românești, Ion Nestor, despre materialele de epoca fierului de la Stillfried am March, din nord-estul Austriei (Nestor 1934). Însă, în aceste texte se discută un tip de descoperiri existente și pe teritoriul României. Cu alte cuvinte, cercetarea nu este totalmente desprinsă de contextul arheologic românesc. Or, în cazul lucrării lui Vl. Dumitrescu arheologia regiunii Picenum este subiectul analizei, nu existența unor materiale prezente atât în Italia, cât și în România.

Spre deosebire de perioada interbelică, în timpul perioadei comuniste textele arheologilor români încep a se limita exclusiv la granițele României, singurele elemente de legătură cu exteriorul rămânând analogiile, o practică ce s-a perpetuat până în prezent. Forma extremă a acestei închideri o constituie textele dedicate unui județ sau unui areal extrem de restrâns, cum este cazul, de exemplu, unui articol dedicat începutului epocii fierului în zona orașului Râmnicu Vâlcea (Lazăr 2010). Astăzi, cercetarea arheologică din România se limitează fie la spațiul dintre granițele naționale (la care se adaugă analogiile cu descoperiri din țările vecine), fie la materiale care obligatoriu sunt prezente și pe teritoriul României (ca în perioada interbelică), ambele situații fiind însă indicatorul unui statut parohial. Evident, toate aceste

opțiuni au fost și sunt în mare măsură influențate de contextele sociopolitice existente, de condițiile și resursele pe care arheologii români le-au avut la dispoziție, adesea precare.

A scrie despre cultura materială din trecutul unor regiuni îndepărtate, din afara țării în care autorul trăiește și lucrează, este un fapt comun în unele tradiții de cercetare arheologică, cum sunt cele din Occident (și nu numai), dar este o practică inexistentă în România. În acest context, dincolo de intențiile autorului ei, cartea lui Vl. Dumitrescu despre epoca fierului din Picenum își dezvăluie adevărata relevanță pentru prezent – aceea de a construi o tradiție de cercetare arheologică care să nu fie doar națională, ci și universală, o arheologie străbătută de o curiozitate și o uimire cu adevărat antropologice.

◆ Mulțumiri

Ideea acestui text s-a născut în urma discuțiilor avute cu Vlad-Ștefan Cărbășiș, specialist în epoca fierului la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, București. Îi mulțumesc atât pentru discuții, cât și pentru referințele bibliografice semnalate.

◆ Referințe bibliografice

H. Dumitrescu 1932	<i>L'età del Bronzo nel Piceno</i> , Roma.
Vl. Dumitrescu 1929	<i>L'età del Ferro nel Piceno fino all'invasione dei Galli Senoni</i> , Bucarest.
Vl. Dumitrescu 1993	<i>Oameni și cioburi. Contribuții la istoria contemporană a arheologiei românești</i> , CCDJ, XI, Călărași.
A. Grenier 1930	Vladimir Dumitrescu, <i>L'età del Ferro nel Piceno fino all'invasione dei Galli Senoni</i> (Tesi di dottorato alla Facoltà di Lettere e Filosofia dell' Università di Bucarest), 1929, <i>Revue des Études Anciennes</i> , 32(2), p. 194-196.
S. Lazăr 2010	Începuturile epocii fierului în zona Râmnicu Vâlcea, <i>SCIVA</i> , 61(1-2), p. 49-71.
S. Marinescu-Bîlcu 2002	Profesorul Vladimir Dumitrescu, în <i>In memoriam Vladimir Dumitrescu</i> , Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, 19, Muzeul Dunării de Jos, Călărași, p. 7-21.
I. Nestor 1934	Zu den Pferdegeschirrbronzen aus Stillfried a. March, N.-Ö., <i>Wiener Prähistorische Zeitschrift</i> , 21, p. 108-130.
C.C. Petolescu 1984	Istoricul Muzeului Național de Antichități – Institutul de Arheologie. III. Arheologie și muzeografie românească în perioada 1927-1943, <i>SCIVA</i> , 35(2), p. 144-157.
M. Petrescu-Dâmbovița 1992	Profesorul Vladimir Dumitrescu (1902-1991), <i>Arheologia Moldovei</i> , 15, p. 231-232.

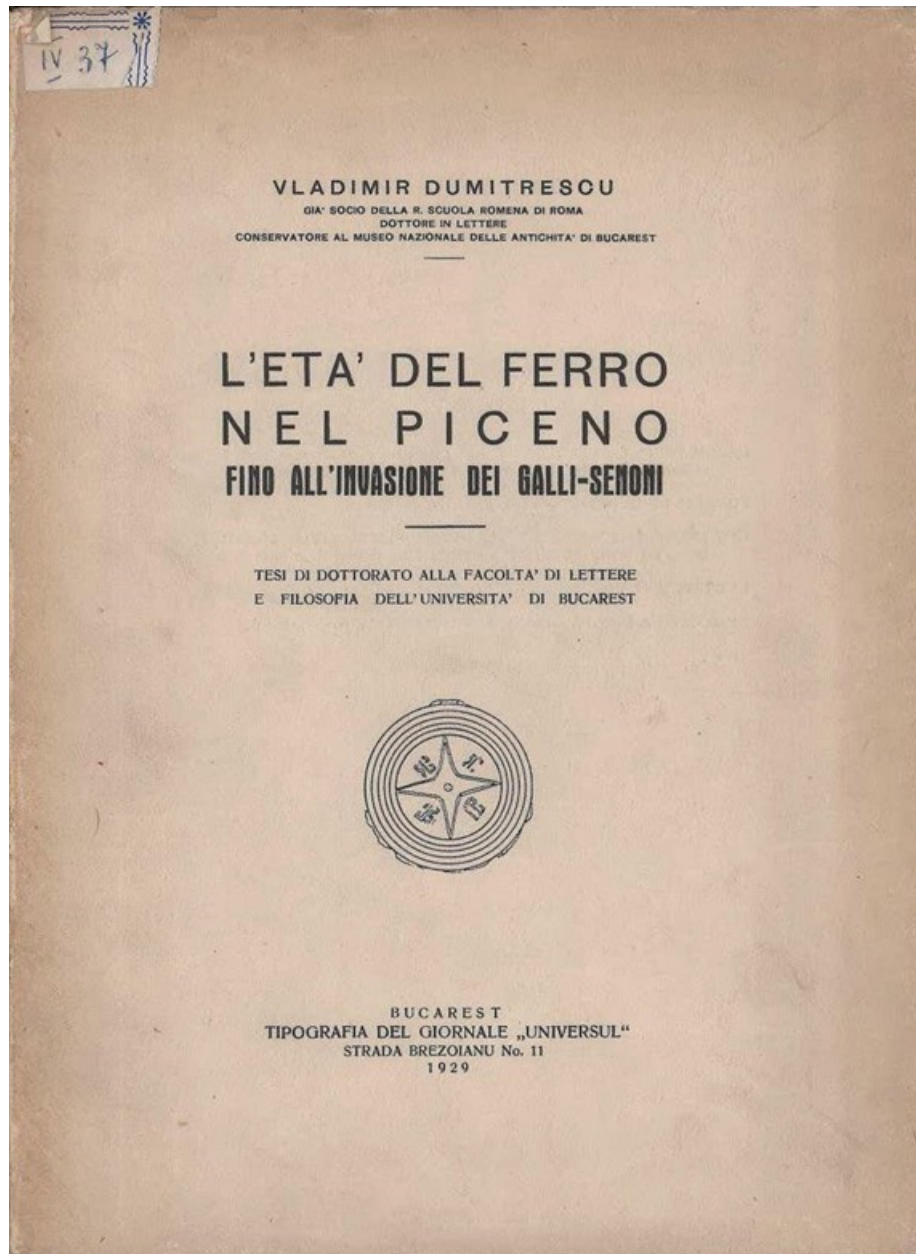

Fig. 1. Coperta primei ediții.
Cover of the first edition.

In ricordo di **Vladimir e Hortensia Dumitrescu**
amici del Piceno antico e delle Marche

sabato 10 aprile - ore 16.30
presso il Cinema Margherita
di Cupra Marittima (AP)

INCONTRO
con la Prof.ssa CARMEN LAURA
figlia dei due archeologi rumeni

Saranno presentati in anastatica i volumi:

- Vladimir Dumitrescu
L'Età del Ferro nel Piceno fino all'invasione dei Galli-Senoni, Bucarest, 1929
- Hortensia Dumitrescu
L'Età del Bronzo nel Piceno, Roma, 1932

info: 0735 778622 www.archeocupra.it

ingresso libero

Fig. 2. Afiș privind republicarea cărților lui Vladimir și Hortensiei Dumitrescu despre epoca fierului și, respectiv, epoca bronzului în Picenum.

Poster announcing the re-publishing of Vladimir's and Hortensia's Dumitrescu books about the Iron- and the Bronze Ages in Picenum.